

KENDİ GELECEĞİNİ BELİRLEME İLKESİ VE BAĞIMSIZLIK HAKKI*

Mesut ÇELİK**

Makalenin Geldiği Tarih: 25.12.2014 **Kabul Tarihi:** 02.07.2015

* Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK-ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.

** İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası Ticaret Hukuku ve Avrupa Birliği Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, mesutcelik25@gmail.com

ÖZ

Kendi geleceğini belirleme ilkesi ve bağımsızlık hakkı uluslararası hukuk sisteminin en tartışmalı konularından birisidir. Kendi geleceğini belirleme ilkesi, bir halkın yaşam hakkını diğer devletlerden bağımsız olarak kendisinin özgürce belirlemesi olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir anlamı ise, bir ülkede yaşayan halkın hiçbir baskı ve şiddet altında kalmadan istediği kararı verebilmesi hakkıdır. Bağımsızlık hakkı ise çeşitli halkların devlet olarak tanınması için egemenliği altında oldukları otorite karşısında özgürlüklerini kazanma mücadelesidir. Bu hak, kendi geleceğini belirlemek isteyen halklar için bir varolma savaşıdır.

Bu çalışmada kendi geleceğini belirleme ilkesi, bağımsızlık hakkı açısından değerlendirilmiştir. İlk olarak, ilkenin anlamı, kapsamı, bağımsızlık hakkı ile olan ilişkisi anlatılmış, ikinci olarak ilkenin hukukiliği, uygulanması ve bağımsızlık kazanma çabaları ile devlet olarak tanınma üzerinde durulmuş, son olarak ise federal sistem ve tanınma biçimleri değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Kendi Geleceğini Belirleme İlkesi, Bağımsızlık Hakkı, Federal Sistem, Tanınma*

PRINCIPLE OF SELF-DETERMINATION AND INDEPENDENCE RIGHTS

ABSTRACT

The right to self-determination and independence principles of international law system is one of the most controversial issues. The principle of self-determination, the right to life of a people freely to determine itself independently from other states is defined as. Another sense, however, in a country of the people living under oppression and violence without any wants is the right to be able to decide. The right to independence of various peoples for recognition as a state under the rule is that they struggle to win their freedom in the face of authority. This right to determine their own future existence is a war for peoples who want to.

In this study, the principle of self-determination, independence is evaluated in terms of rights. First, the principle of the meaning, scope, independence right relationship with described secondly, the principle of legality, implementation and independence with efforts recognized as a state is emphasized, finally, the federal system and recognition forms are evaluated.

Keywords: *Principle Of Self-Determination, Independence Rights, Federal System, Recognition*

GİRİŞ

Kendi geleceğini belirleme ilkesi ve bağımsızlık hakkı özgürce bir yaşam sürmek için mücadele eden halklar için vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Bugün dünyanın birçok yerinde kendi geleceğini belirleme ilkesine dayanarak, bağımsızlığını kazanmak için mücadele eden birçok etnik, dinsel veya dinsel gruplar bulunmaktadır.

Kendi geleceğini belirleme ilkesi 21. yüzyılda uluslararası hukukta en çok tartışılan kavramlardan birisi haline gelmiştir. Kavram, uluslararası sistemde bir çok etkisi yaratmıştır. Özellikle, ulus-devlet yapılarının bu ilke ile parçalanma evresine girmesi kavramın ne kadar yıkıcı ve tehlikeli olduğunu gözler önüne sermektedir. Diğer yandan ise kendi geleceğini belirleme ilkesi kaderine terk edilmiş ve özgürlükleri kısıtlanmış halklar içinse hayati bir öneme sahiptir. Bu durum, kavramın uluslararası yasal düzenlemelerde yer alması konusunda devletleri kararsızlığa itmektedir. Ancak, bazı insan hakları belgelerinde kendi geleceğini belirleme ilkesi yer almaktadır.

Günümüz dünyasında kendi geleceğini belirleme ilkesini kendi çıkarlarına göre kullanan devletler, bu ilkenin zaman zaman içini boşaltmaya çalışmaktadırlar. Bu ilkenin bir güç mücadelesinin içine sürüklenerek, uluslararası sistemi bitmek bilmeyen etnik, dinsel ve dinsel çatışmalara doğru itmesi uluslararası istikrarı bozmaktadır. Bu çatışmacı ortamda, ezilen halkların bağımsızlık kazanmak için sürdürdüğü mücadelenin haklı savaşını bir yana bırakırsak, ilkeyi kullanarak isyanları ve iç savaşları destekleyen devletlerin bu çatışmalardan beslenerek geliştiğini de unutmamalıyız.

1. Kendi Geleceğini Belirleme İlkesinin Anlamı ve Kapsamı

Uluslararası belgelerde geçmesine karşın, uluslararası dengeleri ve statükoyu bozabileceği endişesiyle devletlerin çok da sıcak bakmadığı self-determinasyon (Kendi geleceğini belirleme ilkesi) kavramına çok farklı dönemlerde farklı anlamlar yüklenmiştir. Self-determinasyon'un tam bir anlamını vermek hem çok kolay değil, hem de tartışmalı bir konudur. Konu üzerinde çok farklı anlayışları ve güçlükleri göz önünde bulundurarak self-determinasyonun bazı tanımları verilebilir. Self-determinasyon, bir devletin tebaasının kendi hükümetlerini seçmesidir. Bir başka tanıma göre self-determinasyon, halkın idaresi altında yaşayacakları veya yaşadıkları hükümet şeklini seçme hakkıdır (Kızılkaya, 2012: 44).

Geçen yüzyılın ortalarına kadar Batılı hukukçuların çoğu kendi kaderini tayini hukuki içerikten yoksun, siyasi ve ahlâki bir kavram olarak görmüşlerdir. Günümüzde bile, Richard T. De George gibi, kendi kaderini tayinin bir masal olduğunu iddia edenler vardır. Bunun nedenini ise, bu kavramın bireylerin

özerkliğini gerektiren genel bir liberal inancı ve halkların yabancı boyunduruğundan ve zulüm düzeninden kurtulması hakkını savunması şeklinde açıklar. Gerçekte ise bu hak, kurulu devletlerde yaşayan birçok azınlık veya birçok grup için uygun değildir. Clyde Eagleton 1952 yılında kendi kaderini tayinin tanımlanmasının güçlüğüne dikkat çekerken, bu kavramın çok basit bir kavram olmadığını ve her zaman kavramın kendisinin tam tanımlanmaya karşı koyacağını belirtmiştir. Dolayısıyla, oldukça muğlak bir kavram olan kendi kaderini tayinin içeriğinin ve hukuki anlamının, bu kavramı tanımlayan ideolojik ve siyasi güçlere göre şekillendiğinin ileri sürülmesi de bu direnci pekiştirmektedir (Ayhan, 2005: 4).

Self-determinasyon hakkının anlamı incelendiği zaman, iki yanı bulunduğu görülmektedir. Birinci yanı devletlerin iç örgütlenmelerine ilişkin olup, belirli ortak özelliklere sahip bir halkın dilediği yönetim biçimini, herhangi bir dış baskı olmadan seçmesi hakkı bulunduğunu belirtmektedir. İçsel self-determinasyon olarak ifade edilen bu hakkın en çok siyasal yönetim biçimi ile ilgili olduğu ve özellikle devlet ve hükümet biçimlerinin saptanmasında halklara serbestlik tanınması olarak yorumlandığı görülmektedir. Kuşkusuz içsel self-determinasyon bir ülke içindeki etnik/ulusal azınlık ya da yerli halk gibi ayrı topluluklar için de bir anlam ifade etmekte, genel olarak demokratik yönetim, kültürel haklar ve/veya özerklik gibi kavramlar çerçevesinde uygulama alanı bulabilmektedir. Ancak, bu yönetim biçimini seçme hakkının giderek ekonomik bir içerik de kazandığı ve devletlerin doğal kaynakları üzerindeki sürekli egemenliğinin self-determinasyon hakkının bir parçası olduğunun BM Genel Kurulu'nca kabul edildiği görülmektedir. Bu hak, dışsal self-determinasyon'dan farklı olarak bir kez uygulandıktan sonra sona eren ya da azalan bir hak değildir. Günümüzde self-determinasyon etrafında yürütülen tartışmalara neden olan konuyu da bu durum oluşturmaktadır (Kütükçü, 2003: 262). Kavramın ikinci yanı dış self-determinasyondur. Burada kastedilen belli bir toprak parçasında yaşayan ortak özelliklere sahip bir topluluğun yabancı bir güce bağımlı olmadan geleceğini ve uluslararası statüsünü belirlemesi, bir başka deyişle kendi devletine ve egemenlik haklarına sahip olması, yani bağımsızlığıdır. Bu anlam, özellikle önceden var olan veya var olduğuna inanılan bir egemenlik hakkından doğmakta ve işgal veya sömürge altındaki halkların uluslararası statülerine karar vermelerine, dolayısıyla da bağımsızlığa kavuşmalarına işaret etmektedir (Kurubaş, 2004: 152).

Dışsal self-determinasyon başka bir ifadeyle bir halkın bağımsız devlet kurmak dâhil istediği devlete bağlı olmayı seçme hakkıdır. Diğer bir anlamıyla ise bir halkın, yabancı bir yönetim olmaksızın kendi siyasal, ekonomik ve kültürel isteklerini uygulama hakkıdır. Bu hak "dışsal self determinasyon" olarak ifade edilir. İçsel self determinasyon hakkı tüm nüfusun çoğulcu bir toplumda yaşamasını sağlamayı hedefler. Dışsal self determinasyon hakkı ise bir devlet

kurmayı, bir devlet içinde otonomi ya da federasyonu içermektedir. Burada kastedilen, belli bir toprak parçasında yaşayan ortak özelliklere sahip bir topluluğun yabancı bir güce bağlı olmadan geleceğini, uluslararası alandaki yerini belirleyerek kendi devletine ve egemenliğe sahip olmasıdır. Bu yaklaşım, önceden var olan veya var olduğu düşünülen egemenlik hakkından doğmakta işgal ya da sömürge altındaki halkların uluslararası durumlarına karar vermelerine sonuç olarak bağımsızlığa kavuşmalarına işaret etmektedir. Ancak, uluslararası hukuk kuralları, halkların bağımsızlıklarını kazanmaları konusunda bazı sınırlamalar getirmektedir. Bu çerçevede, bağımsız bir devlet kurabilmenin temel şartının sömürge altında bir halk olması gerektiği kabul edilmektedir (Kılınç, 2008: 957-958).

2. Kendi Geleceğini Belirleme İlkesi Bağımsızlık İsteme Hakkı Verir mi?

Bir ülkede yaşayan halkın istediği yönetim biçimini tercih etmek ve kendi ekonomik zenginliklerine hâkim olmaya hakkı bulunduğu ifade edilmiştir. İç self-determinasyon olarak adlandırılan bu hakkın başka devletler karşısında bağımsızlığını koruma hakkını da içerdiği ifade edilmektedir. Bağımsızlık hakkı olarak adlandırılan bu boyutun, bağımsız bir devletin işgale uğraması, bir halkın sömürge idaresi altında bulunması ve geleneksel olarak bir arada yaşayan halklar açısından ne manaya geldiği konusu önem arz eder. Buradan hareketle, ulusal bağımsızlık mücadelesi kavramı devletler hukukuna ilk kez 1949'da insani savaş hukuku bağlamında girmiştir. Fakat başka devletlerin konuya müdahil olmaları veya bağımsızlık mücadelesinin meşru bir kalkışma olarak nitelenmesi söz konusu değildir. I. Dünya Savaşı öncesi ve sonrası devletler hukuku anlayışı, bağımsızlık kurmak amacıyla ayaklananlara başka devletlerce yardım edilmesi kavramına yabancıydı. Bu nedenle böyle bir girişim iç hukuk çerçevesinde kamu düzenini bozucu bir eylem olarak değerlendirilmekteydi (Doğan, 2008: 176).

Sömürgecilikten kurtulan devletlerin BM'ye üye olması ile birlikte, self-determinasyon konusu Genel Kurul'un en önemli gündem maddesi haline gelmiştir. Ancak burada şunu belirtmek gerekir ki, bir sömürge ülkesi bağımsızlık elde ettikten sonra, o ülkede yaşayan diğer halkların ayrı bir devlet kurma hakkı olmadığı genel kabul görmektedir. Nitekim BM, bağımsızlık elde eden Kongo'dan ayrılmak isteyen Katanga bölgesine ilişkin 1961'de ve Nijerya'dan ayrılmak isteyen Biafra bölgesine ilişkin olarak 1967'de vermiş olduğu kararlarda, self-determinasyon hakkının, koloni yönetiminden kurtulma hakkı tanıdığını ancak bu bölgelerin kendi devletlerinden ayrılma hakkını içermediğini vurgulamıştır. Günümüzde etnik grupların yaşadığı devletlerde, self-determinasyon hakkı toprak bütünlüğüne yönelik bir tehlike olarak algılanmaktadır. Bu nedenle, gerek haklı olarak kullanılacağı yerde haksız ithamlarla karşılaşmaması gerekse

toprak bütünlüğünün haksız yere yok edilmemesi için bu hakkın sınırlarının iyi çizilmesi gerekir (Uz, 2007: 70-71).

Bağımsız devlet kurma hakkını da içeren self-determinasyon hakkının açıkça “sömürge halkları”na tanınması 14 Aralık 1960 tarihli BM Genel Kurulu 1514 (XV) sayılı kararı ile gerçekleşmiştir. “Sömürge Ülkeler ve Halkların Bağımsızlıklarının Güvence Altına Alınmasına İlişkin Bildirgesi”nde, “bütün halkların self-determinasyon hakları vardır. Bu hak sayesinde siyasi statülerini serbestçe belirler ve özgürce kendi ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerini sağlamaya çalışırlar” ifadesi ile self-determinasyon “tüm halklar” için tanınmış olmakla birlikte, 1. madde, “halkların yabancı baskı, egemenlik ve sömürüye tabi olmalarının” temel insan haklarına, BM Antlaşması’na ve uluslararası barış ve işbirliğine aykırılığını” vurgulayarak self-determinasyon hakkı öznesini sömürge halklarıyla sınırlamaktadır. Bildirge’nin 6. maddesinde ise, ulusal birlik ve ülke bütünlüğünü kısmen ya da tamamen bozmaya yönelik her türlü girişimin BM Antlaşması’na aykırı olduğu belirlenmiştir. Bu çerçevede, 2. maddeye göre “halkların siyasi statülerini serbestçe belirleme ve ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerini serbestçe sürdürebilme” hakkı olarak tanımlanan self-determinasyon hakkının kullanıcısı sömürge ülke halkının tümüdür ve sömürge ülke sınırları, kurulan bağımsız devletin de sınırları olacaktır (Kütükçü, 2003: 268). Ancak BM’nin geçmişte bağımsızlık mücadelesini bir hak olarak gördüğü örnekler son derece istisnaidir. Bunlar; manda idaresi altında yaşamakta olan Namibya ve Filistin Kurtuluş Örgütü’dür. BM Namibya’nın zamanın ırkçı Güney Afrika yönetimine karşı bağımsızlık mücadelesi vermeye hakkı olduğunu kabul etmiş ve 1989’da bu ülke bağımsızlığını ilan etmiştir. Diğer örnek Filistin konusunda ise hala somut bir ilerleme elde edebilmiş değildir. Nitekim literatürde bu hakkın sömürge altındaki halklara, işgal edilen ülke halkına ve ırkçı rejimlere karşı kullanılacak bir hak olduğuna işaret edilmektedir. Diğer yandan geçmişte Rusya Çarlığı döneminde özerklik verilen, SSCB döneminde de özel statülü olan fakat sürgün ve her tür ayrımcılığa maruz kalan Çeçenistan halkının kendi geleceğini belirleme hakkına devletler camiası ilgi göstermemiştir (Doğan, 2008: 178). Bağımsızlık mücadelesini sadece sömürge altında yaşayan halklar için hak olarak görenler aslında kendi çıkarlarını düşünmektedirler. Kendi yaşadıkları topraklarda hapis hayatı yaşayan Filistin ve Çeçen halklarının kendi geleceklerini belirleme ilkesi doğrultusunda adım atamamaları, demokrasi havarisi büyük güçlerin “hayat sahası” olarak tabir edilen stratejik öneme sahip oldukları güç alanlarını kaybetmek istememelerinden kaynaklanmaktadır.

3. Kendi Geleceğini Belirleme Hakkının Hukukiliği ve Uygulanabilmesi

Ulusal bir devlet birliği içinde ulus olarak tanınma Devletler Hukuku’nda ilk olarak Viyana Kongresi’nde Polonya ulusu lehine gerçekleşmiştir. 9.6.1815

tarihli Viyana nihai senedi, Polonyalılara ulusal temsil hakkı ve ulusal müesseselerini kurma hakkı vermiştir. Bundan birkaç yıl önce de Fin ulusu dolaylı olarak Devletler Hukuku seviyesinde tanınmıştır. İsveç ve Rusya arasında yapılan 14.9.1809 tarihli Frederikshamm barış anlaşmasında Rusya Finlilere muhtariyet öngören bir Devletler Hukuku yükümlülüğü kabul etmiştir. I.Alexander 18.7.1809'da Borgo eyalet meclisinin açılışında Fin halkının bundan böyle ulus hiyerarşisine yükseldiğini ilan etmiştir (Arsava, 1993: 5).

Kendi geleceğini belirleme hakkının II. Dünya Savaşı sonlarına kadar devletler hukukunda mevcut olmadığı sadece bir siyasi ilke olarak bilindiği genel olarak kabul edilmektedir. Kendi geleceğini belirleme hakkı bağımsızlık hakkını da içeren bir kolektif hak olarak adlandırılabilir. Ancak bu hakkın hukuksal olarak ne anlama geldiğini belirlerken devletlerin uygulamalarını göz önünde tutmak gerekir. Sözü edilen hakkın sömürge altındaki halkların bağımsızlık elde etmeleri, bağımsızlığı kaybettikten sonra yeniden bunu elde etme hakkı ve aynı ulusun iradesi dışında bölünmesi halinde yeniden birleşmeleri bağlamında genel bir kabul gördüğünü ifade etmek mümkündür. Ancak günümüzdeki devletler hukuku sisteminin kuruluşu olarak kabul edilen Westfalya barışı sonrasında bağımsızlık elde edememiş, geleneksel olarak bir arada yaşayan halklar açısından geleceğini belirleme hakkının var olup olmadığına açık bir yanıt bulmak sözü edilen hakkın emredici olup olmadığı sorusuna verilecek cevapla dahi çözülebilir görünmemektedir. Çünkü ortada sadece hukuki nitelikte bir hak olduğu oldukça kuşkuludur (Doğan, 2008: 180-181).

Günümüzde, devletlerin self determinasyon hakkına dayanarak ayrılma hakkı kullanılmasına göz yumarak, ülkelerinin parçalanmasına ve uluslararası ve bölgesel istikrarsızlıkların ortaya çıkmasına seyirci kalacaklarını beklemek pek akıllıca olmayacaktır. Bu sebeple, uluslararası hukuk kurallarının yapıcısı olan devletler, yeni bağımsız devletler görme konusunda çok az istekli olacaklar ve bu ilkenin demokratikleşme anlamında yorumlanarak söz konusu ülkede yaşayan gruplara temel hak ve özgürlükler, yönetime katılma gibi konularda iyileştirme yapılması tavsiyesinde bulunacaklardır. Belki de en fazla, bölgesel özerklik, federasyon gibi hakları içeren birtakım uygulamalar olmasını isteyeceklerdir. Ancak yine de istisnaen self determinasyon hakkına dayanarak ayrılma hakkının kabul edilebileceği söylenebilir. 2007 yılında başlayan süreçte Kosova'nın ayrılarak devlet kurma isteğinin Avrupa Birliği tarafından desteklenmesi bu duruma örnek olarak verilebilir (Kılınç, 2008: 977-978).

Devlet uygulamalarına bakıldığında, Batılı devletlerin bir zamanlar hak olmasına karşı çıktıkları self-determinasyon ilkesini, günümüzde neredeyse bütün sömürgelerini kaybettikten sonra destekledikleri görülmektedir. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) gibi Avrupa örgütleri bir zamanlar self-determinasyon tartışmalarının odağında olan Afrika Birliği Teşkilatı (OAU) gibi

örgütlerden daha fazla bu konu ile uğraşmakta ve bu konuya katkıda bulunmaktadır. Diğer yandan Soğuk Savaşın sona ermesi ile birlikte, çoğunluğu eski sömürge olan üçüncü dünya ülkeleri ve eski Doğu Bloku ülkeleri bu konuya ilgilerini kaybetmiştir (Yüce, 2008: 52).

Self determinasyonla ilgili diğer bir sorun bu ilkenin nasıl uygulanacağıdır. Bu hak kullanılırken askeri güç kullanılabilir mi? Üçüncü kişiler bu hakkın yerine getirilmesini talep edebilir mi? BM sömürge altından kurtulmak veya işgal edilen ülkenin yeniden bağımsızlığını kazanabilmesi için silahlı mücadele vermesini meşru görmektedir. Uygulamada self determinasyon hakkının genelde güçle elde edilebildiğini söylemek mümkündür. Örneğin Filistin halkı hakkında BM'lerde farklı zamanlarda ülkelerine dönebileceklerine ilişkin kararlar çıkmasına rağmen bugün dünyanın pek çok yerinde sürgünde Filistin halkı yaşamaktadır. Bu durum, self determinasyonun hukuki olmaktan ziyade siyasi bir ilke olmaya devam ettiğinin göstergesidir (Kılınç, 2008: 976-977).

4. Kendi Geleceğini Belirleme İlkesi Doğrultusunda Bağımsızlık Kazanma Çabaları ve Devlet Olarak Tanınma

Günümüz uygulamalarına baktığımızda self-determinasyon artan bir şekilde halkları birleştirmek yerine ayıran bölücü bir güç haline gelmiştir ve dünya özellikle 21. yüzyılda mikro milliyetçiliğin ürünü olan mikro devletleri görmeye başlamıştır. Bu yeni gelişmelerden dünyanın pek çok bölgesi nasibini almıştır. Soğuk savaş sonrası, dünyanın siyasi manzarası büyük oranda değişmiştir. Yugoslavya'nın parçalanması ile dünya haritasına dört yeni devlet eklenmiş ve bu süreç korkunç etnik çatışmalara neden olmuştur. Son olarak Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesi ise self determinasyon ilkesine yeni bir boyut kazandırmıştır. SSCB'nin dağılmasıyla on beş yeni devlet dünya sahnesine adım atmıştır. SSCB'nin çekirdeğini oluşturan ve kimi yönleriyle ona çok benzeyen Rusya Federasyonu'nun otonom Cumhuriyetleri'nin ayrılıkçı eğilimleri bu ülkenin ülkesel bütünlüğünü tehdit etmeye devam etmektedir. Gürcistan ile yaşanan Güney Osetya ve Abhazya krizi ve bu iki bölgenin Rusya tarafından devlet olarak tanınması, mikro devletler sürecini doğrularken; ülkelerin toprak bütünlüğüne saygı (uti possidites juris) kuralını ciddi bir şekilde zedelemiştir. Keşmir, Filistin ve Tibet'in geleceklerinin belirsizlikleri sürerken, Afrika ve Amerika Kıtası'nda da self determinasyon baskısı artmaktadır (Kızılkaya, 2012: 48).

Bir devlet olma hakkı, hem "iç tanınma" (kendi halkınca desteklenmesi), hem de "dış tanınma" (uluslararası topluluğun kabulü) ile mümkün olabilir. Bu genel kabulün Filistin Sorunu'ndaki yansımaları, bir yandan kendi içinde Batı Şeria/Gazze ve HAMAS/Fetih bölünmüşlüğü nedeniyle kendi halkının ortak desteğinden yoksun olması, diğer yandan BM kanalıyla uluslararası toplumun desteğini alarak devlet olma sürecini hızlandırmak şeklinde olmaktadır. Ayrıca,

devlet olmanın şartları açısından önemli bir etken önemli bir etken olan insan topluluğu, Filistin meselesinde mültecilerin geriye dönüşü kapsamında değerlendirilebilecek bir konudur. Bu konu da, geçmişte farklı başarılar ve sürekliliklerle Kosova, Bosna, Doğu Timor ve Kuveyt örneklerinde de rastlandığı gibi uluslararası hukuk da örnekleri olan bir konudur. Benzer şekilde self-determinasyon kapsamında ele alınan sözleşmelerin önemli bir bölümünde halk kavramı üzerinde yaşanan belirsizlik, tanım eksikliği Filistin'in devletleşmesi sürecinde önemli bir konu olan mülteci sorununda, mültecilerin geri dönüşleriyle ilgili İsrail'in görüşünde de görülmektedir. İsrail görüşüne göre, Filistinlilerin geri dönüşlerini mazur göstermeye hakları yoktur; zaten geri dönüşlerinin fiziksel koşulları da mevcut değildir; geri dönüşleri İsrail'in "Yahudi Karakteri"ni zedeleyeceğinden dolayı istenmeyen bir durumdur (Batır ve Aras, 2011: 154).

Self-determinasyon ile ayrılma durumunda, ayrılan entitenin (kendilik, varlık) devlet olarak nitelendirilebilmesi için kendi toprağında etkin olarak egemenlik yetkisi kullanması gerekmektedir. Etkinlik kriteri uluslararası düzenin istikrarı bakımından çok önemlidir. Etkin devlet yetkisi kullanılması iç egemenlik anlamında toprağında düzen kurma ve bunu devam ettirme ehliyetinin ifadesidir. Bu birliğin ayrıca gerçekten bağımsız olması istenmektedir (birçok eski sömürge gerçekten etkin yetki kullanma durumu olmaksızın uluslararası camiaya katılmıştır). Örneğin; Kosova'nın ayrılması oldukça farklı siyasi koşullar altında söz konusu olmuştur. Yeni devlet, anavatan tarafından bağımsız kıldığı takdirde etkinlik kriteri önemli değildir. Mevcut devletin iradesine ters şekilde bağımsızlık durumunda ise etkinlik kriteri öne çıkmaktadır. Kosova'nın bağımsızlık ilânından sonra etkin ve bağımsız devlet yetkisi kullanma kriterinin gerçekleşmediği iddiası gündeme gelmiştir. Kosova'nın bağımsızlığı öncesinde de Kosova'da Sırbistan'ın egemenlik yetkisi önemli ölçüde sınırlandırılmıştı. Sırbistan ancak Sırların yoğun yaşadığı Kuzey Kosova'da paralel yapılanma gerçekleştirime olanağı bulmuştur (Arsava, 2009: 12).

Self-determinasyon hakkının en önemli dayanaklarından biri de ayrılma hakkıdır. Ayrılma hakkını savunanlara göre, ayrılma hakkı olmaksızın self-determinasyon hakkı, seçimler olmaksızın bir demokrasiye benzer. Bunlara göre, ayrılma hakkını da içine alan self-determinasyon hakkının, özellikle ayrımcılık ve baskı ile karşı karşıya olan insanların, o devletten ayrılmak istiyorlarsa ayrılmalarının demokratik bir değer olarak kabulü gerekir. Arend Lijphart'a göre, çoğulcu demokrasilerde, asimilasyon reddedilmiştir. Aksi durumda ayrılma, kabul edilebilecek tek alternatiftir. Ayrılma hakkı, baskıcı bir rejime karşı kendinizi koruyabilmeniz için self-determinasyon hakkının bir çeşididir. Ayrılma hakkını savunanlar, milletin bölünmezliği kavramına ve mutlak bir değer olarak ülkenin bütünlüğü nosyonuna tamamen karşı çıkarlar. Ancak burada şu husus bilinmelidir ki; ayrılma hakkı taraftarları da, bu hakkı

ancak zorunlu nedenlerin bulunması hali ile sınırlandırmıştır. Bunlara göre, insanların hayatları veya kültürel özerkliği tehlikeye düşerse veya halk sürekli olarak ekonomik yoksulluk içinde kendisinin sömürüldüğünü hissediyorsa, ayrılmanın haklı gerekçesi vardır. Hatta Michael Walzer, bunu daha da ileri götürerek, eğer toplumda belirli farklılıklar varsa, bu farklı unsurlar kendilerini destekleyenlerle birlikte ayrılma hakkına sahip olmalıdır (Uz, 2007: 72-73).

Günümüzde uygulanan uluslararası hukukun ayrılma hakkını kabul ettiğini gösteren çok az örnek bulunmaktadır. Bu örneklerden biri de Kanada'nın Quebec eyaletidir. Kanada'nın en yüksek mahkemesi olan Kanada Yüksek Mahkemesi'nin ülkenin bir eyaleti olan Quebec'in tek taraflı ayrılma isteğinin yasal olup olmadığı konusunda bir karar almıştır. Uluslararası hukuk göz önüne alındığında Mahkeme, Quebec halkının yabancı, düşman veya sömürge işgalinde olmadığını kaydetmiştir. Buna ilave olarak, içsel self-determinasyon hakkının yasal bir hak olduğunu belirtmiş ve Quebec'ilerin bu haktan mahrum edilmediğini açıklamıştır. Bu kanaatin nedeni konu edilen halkın yaygın bir şekilde sivil hakları ihlâl edilmemiş hatta baskı altına bile alınmamış olmasıdır. Aslında birçok Quebec'li geçmişte ve günümüzde ülkenin en yüksek makamı olan Başbakanlık dâhil federal makamları rahatlıkla elde etmiştir. Buna ilave olarak Mahkeme, Quebec'in de facto ayrılığını kendi bölgesi üzerinde kontrolü sağlayarak ve uluslararası tanınmasını elde ederek etkili bir şekilde başarabileceğini düşünmektedir (Yüce, 2008: 56). Self-determinasyon hakkının uluslararası hukuk tarafından tanınması için sömürge işgali altında bulunmasını şart koşması halkların bağımsızlık çabalarına da önemli bir sınırlama getirmiştir. Böylece halkların bağımsızlık elde etme çabalarının meşrulukları sorgulanmaya başlanmıştır.

5. Kendi Geleceğini Belirleme İlkesi ve Federal Sistem

Dilimize batı dillerinden geçmiş olan “federasyon”, “federal”, “konfederal” gibi kavramların kökeni Latince “foedus” sözcüğüne dayanmakta olup bunun sözlük anlamı “bir bağ sonucu oluşan birliktelik, bağlaşıklık durumu, lig, sözleşme”, gibi kavramlarla karşılanmaktadır. En yalın ve geniş anlamıyla ele alındığında bu kavram, çeşitli grupların işbirliği yapmak üzere birlik oluşturmasını ifade etmekte, dolayısıyla söz konusu grupların başlangıç itibariyle birbirinden ayrı ve eşit olduklarını ima etmektedir. Bazıları “foedus”un bunların yanı sıra müzakere ve pazarlık kavramlarıyla da ilişkili olduğunu belirtmektedirler. Federal yapıları ve federasyon kavramını inceleyen yazarlar “foedus” kavramının özünde, araçsal ve pragmatik yönü ağır basan basit bir karşılıklı ilişki biçiminden çok, kökleri Avrupa tarihinin derinliklerinde yatan, etik ve kural koyucu (normatif) boyutları ağır basan bir birlikte varolma çabasının bulunduğu ifade etmektedirler. Buna göre, federal bir ilişkinin temelinde,

“foedus” ile de akraba olan “fides” yani “inanç” ve “güven” ile bu kavramlar çerçevesinde yapılan bir “sözleşme” (covenant) yer almaktadır (Arisoy, 2010: 1195-1196).

Federalizm politik bir yapısal olgu olarak, paylaşılmış güce ve kendi kendini yönetime imkân tanımaktadır. Aynı zamanda federalizm politik yapıları da sınıflandırarak bir yapı oluşturmaktadır. Piramidin en üstünden başlayarak, federal devlet, federe devlet, birleşik devletler, özerk yönetimler ve vilayetler gibi çeşitli yönetim birimleri bir arada barındırabilmektedir. Federatif yapılar üst düzey bir anlaşmanın sonucu olarak ortaya çıkarken, yönetim bazlı her ayrı birim, yönetsel gücünü bu anlaşmaya bağlı olarak oluşturmakta ve varlığını bu anlaşmaya dayandırmaktadır. Bu anlaşma olarak ortaya konan olgu genellikle anayasalar şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Türkmen Duman, 2011: 64).

Devletler hukukunda birden çok devletin kader birliği yaptığı ve tek elden temsil edilmesi örneğinin başında federal devlet gelmektedir. Ancak federal devlet, bir devletler birliği değildir. Zira, üye devletlerin kimliği kaybolmakta, onun yerini tek başına federal devletin hukuki kişiliği almaktadır. Bu nedenle federal merkezi devlet ile eyaletler arasındaki ilişki devletler hukuku değil, bir iç hukuk ilişkisi niteliğindedir. Çünkü gerektiğinde federal organlar eyalet organlarının tasarruflarına müdahale etmekte ve hatta bazen idarecileri görevden alabilmektedir. Bununla beraber bu alanda da istisnalara rastlanmıştır. SSCB zamanında Ukrayna ve Beyaz Rusya'nın uluslararası kişiliğinin var olduğu kabul edilmekteydi. Her iki federe Cumhuriyet de Birleşmiş Milletler üyesiydiler. Günümüzde de Tataristan Cumhuriyeti uluslararası ilişkiler kurabilmektedir. Belçika anayasası da federe devletlerin görev alanlarına giren konularda yabancı ülkelerle antlaşma yapmaya izin vermektedir. Bununla beraber federal devlete bağlı eyaletin uluslararası alandaki davranışlarını merkezi devlete paralel yürütmek zorunda olduğu şüphesizdir. Nitekim geçmişte Beyaz Rusya ve Ukrayna, merkezi devlet SSCB'nin politikalarıyla hiç ters düşmemişlerdir (Doğan, 2008: 245-246).

Federal devletlerin uluslararası hukuk çerçevesinde doğurdıkları etkilere gelince, federal devlet ilke olarak bir bütün kabul edilmektedir. Böylece, dış ilişkilerin her türünde, aksi öngörülmediği sürece, bir federal devletin merkezi otorite tarafından temsil edilmesi benimsenmektedir. Bu çerçevede, uluslararası düzeyde geçerli hukuksal işlemleri yapma yetkisi ilke olarak federal devletindir. Bununla birlikte, uluslararası hukuk, anayasal düzenlemelerin izin verdiği durumlarda, federe devletlerin de başta antlaşma yapma yetkisi olmak üzere her türlü hukuksal işlem yapma yetkisinin bulunduğunu kabul etmektedir. Bu bakımdan kimi yazarlarca ileri sürülen tek koşul ilgili federe devletlerin uluslararası yükümlülüklerini yerine getirme yeteneğine sahip olmalarıdır. Birçok federal devletin anayasası ya da federal mevzuatı belirli koşullarda federe devletlere de

antlaşma yapma hakkı tanımaktadır. Örneğin, S.S.C.B.'nin 1977 Anayasası'nın 73. maddesi yabancı devletlerle ve uluslararası örgütlerle federe cumhuriyetlerin ilişkilerinin genel yöntemlerini belirleme ve eşgüdümünü düzenleme yetkisini federal devlete tanıdıktan sonra, 80. maddesi federe birimlere antlaşma yapma yetkisi tanımaktadır. Yine, İsviçre Federal Anayasası'nın 9. madde 1. fıkrası, kamu ekonomisi, komşuluk ilişkileri ve polis konularında kantonlara antlaşma yapma yetkisi tanımaktadır (Pazarıcı, 1989: 85).

Federasyon kavramını bir devlet biçimi olarak ele aldığımızda, konunun “devletlerarası” (inter-state) ve “devlet içi” (intra-state) boyutları ortaya çıkmaktadır. Bu iki boyut federal bir yapının nasıl ortaya çıktığına ışık tutması bakımından önem taşımaktadır. Buna göre federalleşme ya devletlerin bir araya gelerek kurumsal ve yapısal bakımdan yeni bir bütün oluşturmalarıyla gerçekleşir, ya da bir devletin kendi içindeki farklı unsurların ayrılarak alt birimler meydana getirmeleri sonucunda ortaya çıkar. Bu açıdan bakıldığında federasyon bir bütünleşme sürecinin parçası ya da sonucu olabileceği gibi, bir çözülme sürecinin de parçası veya sonucu olabilir. Bu ikinci tür “yetki devri yoluyla federalizm” (federalism by devolution) olarak adlandırılmakta olup federalizmin başlangıçta bağımsız bireylerin bir sözleşme çerçevesinde bir araya gelmesini ifade eden temel doğasıyla uyumlu bulunmamakta, bu bakımdan “sağlıksız bir federalleşme türü” olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan tarihsel örnekler açısından çoğunlukla birinci tür federalleşmeye rastlanırken (ABD, Almanya, İsviçre), doğası itibarıyla paradoksal bulunabilecek ikinci federalleşme biçimine tam olarak uyan hemen tek örnek, 1993 yılında oldukça karmaşık bir federal yapıyı benimseyen Belçika'dır (Arisoy, 2010: 1197).

Federal devleti oluşturan federe devletlerin ayrılma hakkının bulunup bulunmadığı konusunda farklı uygulamalar görülmüştür. SSCB bir federal devletti buna rağmen 1936 anayasasında üye devletlerin birlikten ayrılma hakkına yer verilmişti. Ne var ki sistem çökene kadar hiçbir üye devlet birlikten ayrılamadı. Hatta SSCB birliğe üye olmayıp da sadece Varşova Paketi'ne üye devletler olan Çekoslovakya ve Macaristan'a bu savunma örgütünden bile ayrılmalarına müsaade edilmedi. Bu devletlerin halklarınca bu pakttan ayrılma girişimleri bir isyan olarak değerlendirildi ve kanlı yöntemlerle bastırıldı. İfade edilen kuramsal olarak üye devletlerin merkezi devletten ayrılma hakları bir yana bırakılacak olursa kural olarak federe devletlere birlikten ayrılma hakkı tanınmaz. İsviçre, ABD ve Almanya örneklerinde de federe devletin federal devletten ayrılma yetkisi yoktur (Doğan, 2008: 246).

Günümüz dünyasında federal yapılanmanın bir ulus-devlet üzerinde uygulanmaya dönüşmesi bazı etnik ve mezhebi gruplar üzerinde ayrışmaya ve bölünmeye yol açabileceğini de gözardı etmemek gerekmektedir. Bu konuda en önemli örnek Irak Cumhuriyeti'dir. Irak'taki Sünni gruplar, federal yapılanmayı

yaşamsal tehdit olarak görmüştür. Bu duruma ilişkin olarak, bazı temel noktalardan bahsetmenin faydalı olacağı düşünülmektedir. Sünni grupların federalizme ilişkin temel tehdit algılamalarının başında Irak'ın bölünmesi yatmaktadır. Petrol varlığının Irak'ın kuzey ve güney bölgelerinde bulunması ve Irak'ın gevşek bir federal yapılanmaya gitmesi Sünnilerin yaşama şansını azaltacağı algılamasına yol açmaktadır. Bölgesel Kürt Yönetimi'ne paralel olarak Irak'ın güneyinde de federal bir bölge olması ara bölgede kalan Sünnileri tedirgin edebilecek bir kapasiteye sahiptir. Böyle bir durumun oluşması itibariyle Kürt ve Şii bölgelerinin Sünni bölgesini de yutabileceği endişesi oluşmaktadır. Öte yandan Irak'ın güneyinde bir Şii bölgesi kurulması ve güçlenmesi halinde mezhepsel farklılık ve İran'ın da etkisiyle Irak'taki Sünni varlığına yönelik tehdit oluşturacağı yönünde de algılamalar vurgulanmaktadır. Özellikle 2004-2007 yılları arasında yaşanan etnik ve mezhepsel olaylar dikkate alındığında ve insanların isimlerinden dolayı öldürüldükleri akıllara getirildiğinde bu tehdit daha da anlaşılabilir olmaktadır (Türkmen Duman, 2011: 65). Irak'ın istikrarı ve birliğini tehdit eden temel sorunların başında görüldüğü gibi federal sistem yapılanması gelmektedir. Irak'ta sürekli olarak federal yönetim ile bölgesel yönetim anlaşamamaktadırlar. Irak Anayasası, pek çok açıdan bölgesel yönetimi merkezi hükümete göre öne çıkarmakta; hatta anayasanın 162/2. maddesi bölgesel yönetimin yasaları ile federal yasalar çatıştığında bölgesel yönetimin federal yasaların uygulamasında değişikliğe gidebileceğinden söz etmektedir (Ulutaş ve Torlak, 2011: 15).

6. Tanıma Biçimleri: De Facto ve De Jure

Öğretide ve devletler uygulamasında tanıma biçimleri arasında de jure (hukuki) ve de facto (Fiili) ayrımı yapılır. De facto tanımada tanıyan devletin davranışında bazı tereddütler söz konusudur. Bu nedenle tanıma konusunda duraksayan bir devlet yeni bir devleti hukuken tanıyarak kesin bir taahhüt altına girmekten kaçınmayı tercih edebilir. De facto tanıma geçici nitelikte bir tanıma işlemidir ve geri alınabilir. Buna karşılık De jure tanıma kesin ve muhatap devlete ulaştığı andan itibaren geri alınamayan bir hukuki irade beyanıdır. Hukuki tanıma geri alınamaz. Örneğin; Devletler uygulamasında devlet olmanın bütün unsurlarına sahip olduğu halde tanınmayan devletler mevcuttur. Bunlardan en tipik olanı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'dir. KKTC, 1983 yılında bağımsızlık ilan etmesine rağmen Türkiye dışında bir devletçe tanınmamıştır. Tayvan da daha önce bağımsız bir devlet olarak tanındığı halde bu durum 70'li yıllarda değişmiştir. Buna karşılık Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) önce BM 1988'de kendi topraklarında egemenliği tek başına tesis edemediği halde Filistin halkının temsilcisi olarak tanınmış ve BM örgütü nezdinde gözlemcilik statüsü vermiştir. Devletler de FKÖ'yü Filistin halkının temsilcisi olarak tanımaya başlamışlardır. Hatta 1993'te İsrail'de aynı yönde davranmıştır. Türkiye 1988'de FKÖ'yü

Filistin Hükümeti olarak tanımıştır. Fakat halen bağımsız bir Filistin Devleti kurulabilmiş değildir (Doğan, 2008: 250-251).

Devlet olarak varlığını devam ettirme veya devlet inşa etmenin kilit kavramı olan “politik merkezleşme” işgal altındaki Filistin topraklarında süregelen işgal nedeniyle iş göremez hale gelmektedir. Kurumsal anlamda etkin olamayan bir yönetimin de devlet olmanın gerekliliklerini tam olarak karşılayabilmesi mümkün olamamaktadır Filistin Yönetimi Başbakanı Salam Fayyad’ın, Filistin’de de facto (fiili) bir devlet oluşturma amacıyla yürütmeye çalıştığı Fayyad Planı, Filistin için önemli bir gelişmedir. Filistin’de de facto bir devlet oluşturulması, İsrail’in geçmişte gerek sınırlarını büyütmede gerekse devlet oluşturma sürecinde başarıyla uyguladığı “fiili gerçekler oluşturma” (establishing the facts on the ground) taktığının İsrail’i 1967 sınırlarına, iki devletli bir çözümü kabule ve yeni yerleşim bölgeleri kurulmasına son vermeye zorlayacaktı (Batır ve Aras, 2011: 159).

De facto Filistin devleti oluşturulması hukuki açıdan tek taraflı bir devlet ilanı değildir. Zaten, 2002 yılında Amerikan Kongresinin verdiği bir karar tek taraflı bir devlet ilanını oldukça zorlaştırmaktadır. Söz konusu karar ABD Başkanına Filistin otoritesinin tek taraflı bir deklarasyon yapmasını engellemek için gerekli yetkiyi vermektedir. Fayyad’ın planı sadece uzun zamandır çıkmaz içinde olan barış görüşmelerini değil, yukarıda anılan kararı da başarılı bir şekilde bypass etmektedir. İsrail Dışişleri Bakanı Avigdor Lieberman her ne kadar planı tek taraflı bir eylem olarak nitelese de bunun uluslararası hukuk açısından tek taraflı bir deklarasyon olmadığı aşikârdır. Aslında, Fayyad’ın geliştirdiği bu planı, İsrail geçmişte, gerek sınırlarını büyütmede gerekse devlet oluşturma sürecinde bu taktiği başarıyla uygulamıştır. Fayyad benzer bir strateji kullanarak içerde yurttaşları arasındaki kötümser psikolojiyi dağıtmayı amaçlamaktadır. Bu plan ile Filistin halkının yaratıcı enerjisinin devlet oluşturma adına pozitif kanallara yönlendirilmesi de olası sonuçlardan biridir. Uygulanabilirse, barış masasında bir Filistin otoritesi veya bölünmüş bir iktidar değil, Filistin devleti yer alacak, bu da barış sürecinde Filistin tarafının elini güçlendirebilecektir (Çiftçi, 2009: 36).

Siyasi, tarihi ve sosyal farklılıklara rağmen Abhazya ve Güney Osetya uyuşmazlığı ayrılma hakkı bakımından Kosova örneğiyle paralellikler göstermektedir. Kosova gibi Abhazya ve Güney Osetya da Sovyetler Birliği döneminde çok uluslu devlet yapısında otonom bölgeler olarak devlet yapısı içinde yer almaktaydı. 1980 sonlarında doğu bloğunda başlayan dağılım sürecinde, Abhazya ve Güney Osetya’da bağımsızlık girişimleri olmuştur, ancak her iki bölgenin de ulusal veya uluslararası hukuk seviyesinde ayrılma hakkı kabul görmemiştir. 2008’de de uluslararası camia, Gürcistan’dan kopan bu iki otonom bölgenin bağımsızlığını reddetme yaklaşımını korumuştur. Her iki otonom bölgenin ne ayrılma hakkı tanınmıştır, ne de ara dönemde ortaya çıkan de facto rejime

rağmen devlet olarak kabul görmeleri mümkün olabilmiştir. Gürcistan uyuşmazlığı sürecinde, Ağustos 2008'de Rusya Federasyonu Abhazy'a'nın ve Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanımıştır. Başkan Medvedev bu çerçevede Abhazyaya ve Osetya halklarının özgür iradesine istinat etmiştir. Gürcistan geçen uzun bir uyuşmazlık döneminden dolayı barışçı bir çözüm bulmakta başarılı olamamıştır. Rusya Federasyonu'nun görüşüne göre Abhazların ve Güney Osetyalıların yaşamlarını kurtarmanın yegâne çaresi bağımsızlık ilânıydı. Bu görüşe dayanak olarak Rusya Federasyonu BM Şartı'nı, Dostane İlişkiler Deklarasyonu'nu ve 1975 tarihli Helsinki Nihai Senedi'ni esas almıştır. Yapılan açıklamalar ve atıfta bulunulan dokümanlar Rusya Federasyonu'nun tanıma gerekçesini aradan geçen zaman içinde Abhazyada ve Güney Osetya'da ortaya çıkan de-facto statüye değil, Kosova örneğinde reddettiği halkların dışsal self-determinasyon hakkına istinat ettirdiği görülmektedir. Rusya Federasyonu'nun tanımından sonra Nikaragua, Venezüella ve Nauru dışında Abhazyayı ve Güney Osetya'yı tanıyan başka devlet olmamıştır. Kosova'nın bağımsızlık ilânını tanıyan ABD, Almanya ve Fransa, Rusya'nın tutumunu Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü ihlâl ettiği gerekçesi ile eleştirmiş ve her iki otonom bölgenin bağımsızlık ilânını tanımayı reddetmiştir (Arsava, 2012: 15).

SONUÇ

Kendi geleceğini belirleme ilkesi uluslararası hukuk sisteminde sömürge ve işgal altında bulunan halklar için yaşamsal bir hak durumundadır. Her azınlık için kendi geleceğini belirleme ilkesini savunmak, uluslararası sistemde her zaman kabul edilmeyebilir. Demokratik toplumlarda yönetimde temsil edilen azınlıklar için bu ilkeyi kullanarak, ayrılmaya gitmek uluslararası sistem tarafından hukuksal olarak meşru olarak nitelenmez.

Günümüzde, kendi geleceğini belirleme ilkesinin hak olduğu kabul edilmektedir. Ancak, bu hakkın tanınacağı halkın tanımı üstünde bir uzlaşmaya varılmadığı için uluslararası sistem tarafından ortak bir tavır alınamamaktadır. Ancak, etnik, dilsel veya dinsel açıdan farklı grupların içinde bulunduğu toplumda devlet tarafından sistematik bir ayrımcılığa maruz kalıyorsa, politik ve kültürel hakları engelleniyorsa, kendi geleceğini belirleme ilkesine başvurabilir. Örneğin; Kosova'daki Arnavutların Sırp tarafından hem şiddet ve baskı görmeleri hem de yönetim haklarının ellerinden alınarak dışlanmaları kendi geleceğini belirleme ilkesine başvurmayı açık hale getirmiştir.

Kendi geleceğini belirleme ilkesinin uygulanması konusunda yaşanan zorluklar uluslararası sistemin zayıflığını da gözler önüne sermektedir. Uluslararası camianın, yaşadıkları ülkelerde sürgün, ayrımcılık, baskı ve şiddet gören azınlıklara yardım etmemesi ve bu ilkeyi çıkarlarına göre kullanması da uluslararası hukuk alanında kapanmaz yaralar açmaktadır.

KAYNAKÇA

Arısoy, A. (2010): “Avrupa’da Federalizm Geleneği ve Avrupa Bütünleşmesinde Federalist Akımlar”, Ege Akademik Bakış Dergisi, C.10, S.4, s.1195-1196.

Arsava, A. F. (1993): “Azınlık Kavramı ve Azınlık Haklarının Uluslararası Belgeler ve Özellikle Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi’nin 27. Maddesi Işığında İncelenmesi”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basımevi, Ankara, s.5.

Arsava, F. (2009): “Self-Determinasyon Hakkı ve Kosova”, Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi”, C.5, S.17, s.12.

Arsava, F. (2012): “Kosova, Abhazya, Güney Osetya ve Uluslararası Ayrılma Hakkı”, Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi, C.8, S.29, s.15.

Ayhan, H. (2005): “Kendi Kaderini Tayin ve Kosova”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.4.

Batır, K. ve Aras, İ. (2011): “Self-Determinasyon Hakkı ve Filistin Devleti Bağlamında Filistin Sorunu”, Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.1, s.154.

Çiftçi, S. (2009): “El Fetih Kongresi, De Facto Filistin Devleti ve Ortadoğu Barış Süreci”, Ortadoğu Analiz Dergisi, C.1, S.10, s.36.

Doğan, İ. (2008): “Devletler Hukuku”, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Birinci Baskı, s.176.

Duman Fatma, C. T. (2011): “Irak’ta Federalizm Tartışmaları”, Ortadoğu Analiz Dergisi, C.3, S.34, s.64.

Kılınç, D. (2008): “Self-Determinasyon İlkesinin Azınlıklar Açısından Değerlendirilmesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.12, S.1-2, s.957-958.

Kızılkaya, E. (2012): “Self-Determinasyon İlkesi”, Konya Barosu Dergisi, S.22, s.44.

Kurubaş, E. (2004): “Kuzey Irak’ta Olası Bir Ayrılmanın Meşruluğu ve Self-Determinasyon Sorunu”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C.59, S.3, s.152.

Kütükçü, M. A. (2003): “Uluslararası Hukukta Self-Determinasyon Hakkı ve Türk Cumhuriyetleri”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.12, s.262.

Pazarıcı, H. (1989): “Uluslararası Hukuk Dersleri”, İkinci Kitap, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, s.85.

Ulutaş, U. ve Torlak, F. (2011): “Çekilme Sonrası Irak’ta Düzen Arayışı”, SETA Analiz Dergisi, S.49, s.15.

Uz, A. (2007): “Teori ve Uygulamada Self-Determinasyon Hakkı”, Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi, C.3, S.9, s.70-71.

Yüce, C. (2008): “Uluslararası Hukukta Self-Determinasyon İlkesi ve Günümüz Uygulamaları”. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.52.